

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Навчально-науковий Юридичний інститут

кафедра політики у сфері боротьби
зі злочинністю та кримінального права

Медицький І.Б.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ВИБІРКОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“МІЖНАРОДНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО”
для студентів заочної форми навчання другого року
(ОР “Магістр”)

Галузь знань **08 “Право”**
Спеціальність **081 “Право”**

м. Івано-Франківськ, 2023

Схвалено на засіданні кафедри політики у сфері боротьби зі злочинністю та кримінального права Навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол №1 від 28 серпня 2023 року)

Затверджено на засіданні науково-методичної ради Навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол №__ від _____ 20__ р.)

Рецензенти:

Микитин Юрій Іванович

Директор навчально-наукового
Юридичного інституту
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника, Заслужений юрист України,
доцент кафедри політики у сфері боротьби зі
злочинністю та кримінального права,
кандидат юридичних наук, доцент

Козич Ігор Васильович

Завідувач кафедри політики у сфері боротьби зі
злочинністю та кримінального права,
навчально-наукового Юридичного інституту
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника,
доктор юридичних наук, доцент

Медицький І.Б. Міжнародне кримінальне право. Методичні вказівки для самостійної роботи (для студентів заочної форми навчання другого року (ОР “Магістр”) / Ігор Богданович Медицький. Івано-Франківськ: Навчально-науковий Юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2023. 19 с.

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану Навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника і призначені для самостійної роботи з вибіркової навчальної дисципліни «Міжнародне кримінальне право», підготовки до здачі заліку. У вказівках подана: програма курсу, теми, які виносяться на самостійне вивчення студентів і будуть включені в питання поточного та підсумкового контролю, а також завдання для самоперевірки студентів. Поданий перелік літератури, відповідний перелік нормативно-правових актів.

Методична розробка призначена для студентів, аспірантів, викладачів.

© Медицький І.Б., 2023

© ПНУ імені Василя Стефаника, 2023

З М І С Т

ВСТУП	4
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	6
ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	
Тема №1	8
Тема №2	8
Тема №3	9
Тема №4	10
Тема №5	11
Тема №6	11
Тема №7	12
Тема №8	13
ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ.....	14
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	17

В С Т У П

В сучасних умовах одним із першочергових завдань, що стоять перед світовою спільнотою, є проблема боротьби з міжнародною злочинністю, яка за своїм характером давно набула глобального значення. Умови боротьби з міжнародними злочинами щодень ускладнюються зростанням числа їх тяжких проявів, масштабними наслідками руйнівного та дестабілізуючого значення, можливістю спричинення екологічних катастроф, тобто всім тим, що складає загрозу самому існуванню людства. Дана проблема вимагає, безперечно, спільних зусиль держав та їх постійного співробітництва, можна констатувати, що відбувається «інтернаціоналізація» заходів запобігання й припинення злочинності, розробка та узгодження яких піднімається до міжнародно-правового рівня. Міжнародно-правової регламентації потребують питання гармонізації кримінально-правової заборони, оптимізації систем кримінального правосуддя, координації превентивних антикримінальних зусиль держав. Безпосередньо ці та інші питання складають зміст системи міжнародного кримінального права – абсолютно нової галузі, яка має реальну перспективу свого подальшого еволюційного розвитку.

Самостійна робота є основним способом оволодіння матеріалом у вільний від обов'язкових навчальних занять час, але її зміст визначається робочою програмою, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача. Самостійна робота забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбаченими для вивчення конкретної навчальної дисципліни: підручник, навчальні та методичні посібники, конспект лекцій, робочі зошити. Для самостійної роботи студентів також рекомендується відповідна наукова, спеціальна, періодична література. Самостійна робота може виконуватися у бібліотеці, навчально-методичних кабінетах, комп'ютерних класах, а також у домашніх умовах.

Навчальний матеріал дисципліни, передбачений робочою програмою для засвоєння студентом у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль разом із навчальним матеріалом, який відпрацьовувався під час проведення навчальних занять.

На самостійну роботу студентам виділяється значна частина часу, відведеного на вивчення навчальної дисципліни. Якість засвоєння матеріалу залежить від розвинутих навичок пошуку та опрацювання отриманої інформації, поглиблення та уточнення знань, отриманих раніше. Зміст самостійної роботи визначається робочою навчальною програмою дисципліни та методичними рекомендаціями викладача.

Формами самостійної роботи можуть виступати наступні:

- доопрацювання отриманого лекційного матеріалу;
- виконання домашніх завдань;
- робота у інформаційних мережах, спрямована на поглиблене вивчення додаткових питань по відповідній темі; опрацювання додаткової літератури;
- підготовка до виступу на семінарських заняттях та підготовка до практичних (лабораторних) занять;
- складання конспектів тем, що виносяться на самостійне опрацювання студентами;

До самостійної роботи можуть відноситися індивідуальні завдання:

- підготовка реферативних матеріалів на актуальні теми;
- написання тез наукових доповідей;
- анотація прочитаної додаткової літератури із курсу;
- складання бібліографії за відповідної тематикою;
- складання і розв'язування практичних завдань;

У результаті самостійної роботи студент повинен більш чітко:

знати:

- поняття, принципи та джерела міжнародного кримінального права;
- історичні етапи становлення міжнародного кримінального права;

- співвідношення національного та міжнародного кримінального права;
- поняття, характерні ознаки та види злочинів у міжнародному кримінальному праві;
- поняття і принципи кримінальної юрисдикції у міжнародному кримінальному праві;
- про діяльність сучасної міжнародної кримінальної юстиції;
- основні принципи та форми міжнародного співробітництва у сфері боротьби із злочинністю.

вміти:

- аналізувати джерела міжнародного кримінального права й використовувати отримані при вивченні курсу знання при вирішенні професійних завдань;
- збирати, систематизувати й узагальнювати отриману інформацію.

ПРОГРАМА ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Концептуальні засади міжнародного кримінального права

Виникнення і еволюція концепції міжнародного кримінального права у міжнародно-правовій доктрині. Сучасні теорії міжнародного кримінального права. Предмет і джерела міжнародного кримінального права.

Принципи міжнародного кримінального права. Дія норм міжнародного кримінального права у часі і просторі.

Співвідношення національного і міжнародного кримінального права.

Структура міжнародного кримінального права. Зв'язок міжнародного кримінального права з іншими галузями міжнародного права.

Тема 2. Кримінальна юрисдикція у міжнародному кримінальному праві

Міжнародно-правове розуміння категорії «юрисдикція». Поняття і теорії кримінальної юрисдикції у міжнародному кримінальному праві.

Принципи кримінальної юрисдикції: територіальний, активний персональний; пасивний персональний, захисний, універсальності. Види кримінальної юрисдикції: предметна; просторова; темпоральна; персональна.

Тенденції розвитку національної кримінальної юрисдикції щодо міжнародних злочинів.

Тема 3. Злочин у міжнародному кримінальному праві

Історія розвитку поняття «міжнародний злочин». Формальні параметри і види міжнародних злочинів. Ознаки злочину за міжнародним кримінальним правом.

Склад злочину як підстава міжнародної кримінальної відповідальності. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки злочину за міжнародним кримінальним правом.

Індивідуальна кримінальна відповідальність в міжнародному праві. Проблема міжнародної правосуб'єктності індивіда у контексті його відповідальності за злочини проти загального міжнародного права.

Стадії злочину у міжнародному кримінальному праві.

Інститут співучасті у міжнародному кримінальному праві.

Тема 4. Міжнародні злочини та злочини міжнародного характеру

Злочини проти миру. Агресія. Публічні заклики до розв'язування агресивної війни. Напад на осіб, які користуються міжнародним захистом. Злочини проти людства. Геноцид. Апартеїд. Екоцид. Інші злочини проти людства. Військові злочини.

Злочини міжнародного характеру: поняття і ознаки.

Характеристика злочинів міжнародного характеру, що посягають на права і свободи особистості. Характеристика економічних злочинів міжнародного характеру. Характеристика корупційних злочинів міжнародного характеру. Характеристика злочинів міжнародного характеру, які посягають на громадську безпеку.

Тема 5. Відповідальність та покарання у міжнародному кримінальному праві

Принципи кримінальної відповідальності за злочини у міжнародному кримінальному праві. Міжнародно-правова відповідальність держави за міжнародні злочини. Міжнародна кримінально-правова відповідальність за міжнародні злочини міжнародних організацій. Індивід як суб'єкт міжнародної кримінальної відповідальності. Заходи процесуального примусу у системі міжнародного кримінального права.

Інститут покарання у нормах міжнародного кримінального права. Види покарань у міжнародному кримінальному праві. Альтернативні засоби вирішення кримінально-правових конфліктів у міжнародному кримінальному праві.

Звільнення від кримінальної відповідальності та покарання у міжнародному кримінальному праві.

Тема 6. Реалізація міжнародного кримінального права

Механізм реалізації норм міжнародного кримінального права.

Правова допомога держав у кримінальних справах. Інститут видачі у міжнародному кримінальному праві.

Міжнародні організації у боротьбі із злочинністю. Міжнародна організація кримінальної поліції. Правові засади діяльності Європолу.

Міжнародний кримінальний суд як нова форма інтегрованого міжнародного судоустрою.

Міжнародні стандарти у області кримінального судочинства та виконання покарань.

Тема 7. Міжнародно-правове співробітництво в галузі кримінальної юстиції

Поняття міжнародно-правового співробітництва в галузі кримінальної юстиції. Еволюція міжнародного антикримінального співробітництва. Сучасні форми і методи реалізації міжнародної кооперації в галузі кримінального правосуддя. Суверенітет держав і межі міжнародного співробітництва в цієї сфері. Основні міжнародно-правові документи, що регламентують міжнародно-правове співробітництво в галузі кримінальної юстиції. Міжнародні стандарти функціонування кримінального правосуддя. Видання злочинців (екстрадиція). Проблема визнання та виконання рішень та вироків іноземних судів.

Міжнародне співробітництво у протидії злочинам терористичного спрямування.

Міжнародне співробітництво у протидії торгівлі людьми.

Міжнародне співробітництво у протидії незаконному ввозу мігрантів.

Міжнародне співробітництво у протидії незаконному виготовленню й обороту вогнепальної зброї.

Міжнародне співробітництво у протидії корупційним правопорушенням.

Міжнародне співробітництво у протидії відмиванню доходів, отриманих злочинним шляхом.

Міжнародне співробітництво у протидії правопорушенням у сфері комп'ютерних технологій.

Міжнародне співробітництво у протидії правопорушенням, пов'язаним із наркотизмом.

Тема 8. Міжнародні кримінальні суди

Розвиток концепції міжнародної кримінальної юрисдикції в період між двома світовими війнами. Нюрнберзький міжнародний трибунал над головними воєнними злочинцями Другої світової війни. Токійський міжнародний воєнний трибунал. Міжнародний трибунал для судового переслідування осіб, відповідальних за серйозні порушення міжнародного гуманітарного права, здійснені на території колишньої Югославії з 1991 року. Міжнародний трибунал по Руанді. Спеціальний суд по Сьєрра-Леоне. Юрисдикція сучасних міжнародних кримінальних судів і трибуналів. Юрисдикція постійного Міжнародного кримінального суду, заснованого відповідно до Римського статуту.

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ТЕМА №1. Концептуальні засади міжнародного кримінального права.

Вивчаючи тему, студенти повинні: оволодіти інформацією про етапи становлення міжнародного кримінального права та основні підходи до розуміння його науковцями; проаналізувати сучасні теорії міжнародного кримінального права із виділенням основних аргументів; знати та характеризувати основні і спеціальні принципи міжнародного кримінального права, його завдання, предмет і джерела; розуміти співвідношення міжнародного і національного кримінального права, з'ясувавши при цьому «межі» державного суверенітету; бути готовими при дачі відповіді до посилань на міжнародне та національне кримінальне законодавство України.

Питання для обговорення:

1. Виникнення і еволюція концепції міжнародного кримінального права у міжнародно-правовій доктрині.
2. Сучасні теорії міжнародного кримінального права.
3. Міжнародне кримінальне право як галузь міжнародного публічного права, його предмет і джерела.
4. Принципи міжнародного кримінального права.
5. Співвідношення національного і міжнародного кримінального права.
6. Структура міжнародного кримінального права.
7. Зв'язок міжнародного кримінального права з іншими галузями міжнародного права.
8. Суверенітет держав та межі міжнародного співробітництва в сфері боротьби зі злочинністю.

Теми наукових (реферативних) повідомлень:

«Суверенітет держав і межі міжнародного співробітництва у сфері боротьби зі злочинністю», «Перспективи розвитку міжнародного кримінального права та співробітництва держав у боротьбі зі злочинністю»

Контрольні питання:

1. Яка юридична сила судових рішень у якості джерела міжнародного кримінального права?
2. Назвіть принципи міжнародного кримінального права, що містяться у Статуті Міжнародного кримінального суду.
3. Охарактеризуйте співвідношення міжнародного і національного права, здійснивши аналіз положень Конституції України.
4. Розкрити зв'язок міжнародного кримінального права з іншими галузями міжнародного права.

ТЕМА №2. Кримінальна юрисдикція у міжнародному кримінальному праві

Вивчаючи тему, студенти повинні: володіти інформацією про основні підходи до розуміння терміну «юрисдикція», аналізувати аргументи прибічників теорій кримінальної юрисдикції («національної», «територіальної», «реальної» і ін.); знати про еволюційні етапи становлення концепції міжнародної кримінальної юрисдикції (між першою та другою світовими війнами, у період заснування та діяльності Нюрнберзького і Токійського військових трибуналів, у період «холодної» війни); бути готовими при дачі відповіді на запитання до посилань на міжнародне кримінальне законодавство та національне законодавство України.

Питання для обговорення:

1. Міжнародно-правове розуміння категорії «юрисдикція».
2. Поняття і теорії кримінальної юрисдикції у міжнародному кримінальному праві.
3. Принципи кримінальної юрисдикції: територіальний принцип, активний персональний принцип; пасивний персональний принцип, захисний принцип, принцип універсальності. Види кримінальної юрисдикції: предметна; просторова; темпоральна; персональна.
4. Тенденції розвитку національної кримінальної юрисдикції щодо міжнародних злочинів.
5. Поняття міжнародної кримінальної юрисдикції.

Теми наукових (реферативних) повідомлень:

«Співвідношення міжнародної та національної кримінальної юрисдикції в контексті боротьби з міжнародними злочинами», «Різновиди імунітету від національної кримінальної юрисдикції та їх характеристика»

Контрольні питання:

1. Розкрийте співвідношення термінів «юрисдикція», «суверенітет», «державна влада».
2. Назвати та розкрити зміст основних параметрів поняття «юрисдикція».

ТЕМА №3. Поняття злочину за міжнародним кримінальним правом

Вивчаючи тему, студенти повинні: володіти інформацією про поняття та характерні риси злочину за міжнародним кримінальним правом; їх класифікації та критерії віднесення до відповідних груп; бути обізнаними із основоположними міжнародно-правовими актами, які регламентують поняття, зміст, ознаки, засади співробітництва у сфері протидії згаданим деліктам; володіти інформацією про об'єктивні та суб'єктивні ознаки міжнародного злочину; відповідати на питання про особливості: співучасті, стадій, обставин, що виключають відповідальність – за міжнародним кримінальним правом; бути готовими при дачі відповіді до посилань на міжнародне кримінальне законодавство та національне законодавство України.

Питання для обговорення:

1. Поняття та ознаки злочину в міжнародному кримінальному праві.
2. Види злочинів у міжнародному кримінальному праві.
3. Склад злочину в міжнародному кримінальному праві.
4. Особливості суб'єкта міжнародного злочину. Співвідношення понять «суб'єкт міжнародного злочину» та «суб'єкт відповідальності за міжнародний злочин».
5. Особливості об'єктивних та суб'єктивних ознак міжнародного злочину.
6. Закінчений злочин в міжнародному кримінальному праві. Відповідальність за готування до міжнародного злочину та за замах на його вчинення.
7. Поняття співучасті у злочині в міжнародному кримінальному праві. Класифікація і особливості форм співучасті та видів співучасників у злочині в міжнародному кримінальному праві.
8. Особливості відповідальності співучасників у вчиненні міжнародного злочину.
9. Співучасть держави у вчиненні міжнародного злочину.
10. Характеристика обставин, що виключають відповідальність, у міжнародному кримінальному праві.

Теми наукових (реферативних) повідомлень:

«Проблема міжнародної правосуб'єктності індивіда у контексті його відповідальності за злочини проти загального міжнародного права»

Контрольні питання:

1. Розкрийте характерні риси злочину у міжнародному кримінальному праві.
2. Які основні особливості елементів складу злочину у міжнародному кримінальному праві?
3. Наведіть декілька прикладів продовжуваних та триваючих злочинів у міжнародному кримінальному праві.
4. Охарактеризуйте основні ознаки суб'єкта злочину у міжнародному кримінальному праві.
5. Які умови застосування інституту добровільної відмови від доведення злочину до кінця у міжнародному кримінальному праві?

ТЕМА №4. Міжнародні злочини та злочини міжнародного характеру

Вивчаючи тему, студенти повинні: бути обізнаними із основоположними міжнародно-правовими актами, які регламентують поняття, зміст, ознаки, засади співробітництва у сфері протидії міжнародним злочинам та злочинам міжнародного характеру; володіти інформацією про об'єктивні та суб'єктивні ознаки складів міжнародних злочинів та злочинів міжнародного характеру; вміти розмежовувати міжнародні злочини та злочини міжнародного характеру; бути готовими при дачі відповіді до посилань на міжнародне кримінальне законодавство та національне законодавство України.

Питання для обговорення:

1. Поняття міжнародного злочину. Класифікація міжнародних злочинів.
2. Злочини проти міжнародного миру (злочин агресії).
3. Злочини проти безпеки людства (геноцид; злочини проти людяності; апартеїд; екоцид; незаконний обіг зброї масового знищення).
4. Воєнні злочини (порушення законів та звичаїв війни; найманство).
5. Поняття міжнародного тероризму.
6. Спроби кодифікації міжнародних злочинів у міжнародних документах. Проект кодексу міжнародних злочинів.
7. Сучасні підходи до розуміння поняття злочину міжнародного характеру. Співвідношення понять «міжнародний злочин» та «злочин міжнародного характеру». Співвідношення понять «злочин міжнародного характеру» та «конвенційний злочин».
8. Класифікація злочинів міжнародного характеру.
9. Злочини міжнародного характеру проти прав і свобод особи.
10. Економічні злочини міжнародного характеру.
11. Корупційні злочини міжнародного характеру.
12. Злочини міжнародного характеру проти громадської безпеки.
13. Екологічні злочини та злочини, вчинювані на континентальному шельфі та у виключній економічній зоні.
14. Посягання на національно-культурну спадщину народів.

Теми наукових (реферативних) повідомлень:

«Відповідальність за рабство/работоргівлю за міжнародним кримінальним правом», «Міжнародно-правові стандарти у сфері протидії економічним злочинам міжнародного характеру», «Культурна спадщина народів як об'єкт міжнародних злочинних посягань»

Контрольні питання:

1. Охарактеризуйте безпосередній об'єкт злочинів проти миру.
2. Проаналізуйте положення міжнародних правових актів, які регламентують поняття «агресія», «агресивна війна».
3. Наведіть перелік осіб, які користуються міжнародним захистом.
4. Охарактеризуйте безпосередній об'єкт злочинів проти людства.
5. Наведіть найбільш відомі приклади сучасних міжнародних військових конфліктів.
6. Класифікуйте, за окремими критеріями, види військових міжнародних злочинів.

ТЕМА №5. Відповідальність та покарання у міжнародному кримінальному праві

Вивчаючи тему, студенти повинні: володіти інформацією про принципи кримінальної відповідальності за злочини у міжнародному кримінальному праві, бути обізнаними про інститут покарання за міжнародним кримінальним правом: види покарань, їх характеристику; обставини, що враховуються при призначенні покарання, правила призначення покарання за сукупністю злочинів; знати та характеризувати альтернативні засоби розв'язання кримінально-правових конфліктів за міжнародним кримінальним правом; підстави та види звільнення від кримінальної відповідальності та покарання за міжнародним кримінальним правом; бути готовими при дачі відповіді до посилань на міжнародне кримінальне законодавство та національне законодавство України.

Питання для обговорення:

1. Характеристика принципів кримінальної відповідальності за злочини у міжнародному кримінальному праві.
2. Характеристика покарань, передбачених нормами міжнародного кримінального права.
3. Обставини, що враховуються при призначенні покарання: їх зміст.
4. Правила призначення покарання за сукупністю злочинів.
5. Альтернативні позбавленню волі санкції, передбачені нормами міжнародного кримінального права. Звільнення від кримінальної відповідальності та покарання у міжнародному кримінальному праві: підстави та види.

Теми наукових (реферативних) повідомлень:

«Злочини, що підпадають під юрисдикцію Міжнародного кримінального суду та покарання за них», «Обставини, які обтяжують відповідальність за Конвенцією ООН про боротьбу із незаконним обігом наркотичних засобів чи психотропних речовин 1988 р.»

Контрольні питання:

1. Якими міжнародними договорами передбачена необхідність спеціальної конфіскації майна?
2. Які альтернативні позбавленню волі санкції можуть застосовуватись у відношенні до неповнолітніх осіб?

ТЕМА №6. Реалізація міжнародного кримінального права

Вивчаючи тему, студенти повинні: володіти інформацією про основні форми реалізації норм міжнародного кримінального права (дотримання, виконання, використання, застосування), бути обізнаними про можливості безпосереднього застосування норм міжнародного кримінального права, у тому числі національними судовими органами; розуміти зміст поняття імплементації норм міжнародного кримінального права у національну правову систему України; володіти інформацією про організаційні, інституційні форми міжнародної співпраці у боротьбі зі злочинністю, у

тому числі і надання правової допомоги у кримінальних справах; бути обізнаними про структуру, сфери діяльності міжнародних організацій, які ведуть боротьбу із криміналітетом; бути готовими при дачі відповіді до посилань на міжнародне кримінальне законодавство та національне законодавство України.

Питання для обговорення:

1. Форми реалізації норм міжнародного кримінального права.
2. Імплементация норм міжнародного кримінального права в українському кримінальному законодавстві: поняття і види.
3. Правова допомога держав у кримінальних справах. Інститут видачі у міжнародному кримінальному праві.
4. Міжнародні організації у боротьбі із злочинністю. Міжнародна організація кримінальної поліції.
5. Правові засади діяльності Європолу.
6. Міжнародний кримінальний суд як нова форма інтегрованого міжнародного судоустрою.
7. Міжнародні стандарти у області кримінального судочинства та виконання покарань.

Теми наукових (реферативних) повідомлень:

«Поняття санкцій міжнародних організацій», «Інститут взаємної правової допомоги у кримінальних справах», «Видача обвинувачених та засуджених за нормами міжнародного кримінального права», «Роль ООН у організації світової системи безпеки»

Контрольні питання:

1. Наведіть приклади дотримання, виконання, використання та застосування норм міжнародного кримінального права.
2. Назвіть основні способи імплементации норм міжнародного кримінального права у національну правову систему.
3. Сформулюйте визначення міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю.
4. Назвіть найбільш поширені різновиди організаційних форм співробітництва у боротьбі зі злочинністю.
5. Здійсніть класифікацію міжнародних організацій, які здійснюють співробітництво у боротьбі зі злочинністю.

ТЕМА №7. Міжнародно-правове співробітництво в галузі кримінальної юстиції

Вивчаючи тему, студенти повинні: знати та характеризувати правове підґрунтя міжнародного співробітництва у сфері протидії найбільш поширеним та небезпечним злочинам міжнародного характеру на сьогодні; володіти інформацією про форми та методи міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю; бути обізнаними про міжнародні стандарти функціонування кримінального правосуддя; бути готовими при дачі відповіді до посилань на міжнародне кримінальне законодавство та національне законодавство України.

Питання для обговорення:

1. Міжнародно-правове співробітництво у галузі кримінальної юстиції: поняття, форми і методи.
2. Міжнародні стандарти функціонування кримінального правосуддя.
3. Екстрадиція. Проблема визнання та виконання рішень та вироків іноземних судів.

4. Міжнародне співробітництво у протидії:
  - злочинам терористичного спрямування;
  - торгівлі людьми;
  - незаконному ввозу мігрантів;
  - незаконному виготовленню й обороту вогнепальної зброї;
  - корупційним правопорушенням;
  - відмиванню доходів, отриманих злочинним шляхом;
  - правопорушенням у сфері комп'ютерних технологій;
  - злочинам, пов'язаним із наркотизмом.

Теми наукових (реферативних) повідомлень:

«Міжнародне співробітництво у протидії транснаціональній організованій злочинності», «Міжнародне співробітництво у протидії злочинам проти безпеки руху та експлуатації транспорту», «Міжнародне співробітництво у протидії морському піратству», «Міжнародно-правові стандарти боротьби із наркоманією», «Ознаки терористичного злочину за міжнародним правом», «Форми і напрями співпраці держав у боротьбі зі злочинністю», «Міжнародне правове регулювання інституту екстрадиції», «Міжнародне співробітництво у протидії правопорушенням у сфері комп'ютерних технологій»

Контрольні питання:

1. Назвіть найбільш вагомі фактори необхідності співробітництва держав у питаннях боротьби з міжнародною злочинністю.
2. Охарактеризуйте основні види співробітництва держав у боротьбі із міжнародною злочинністю.
3. Які критерії виділення «транснаціональних» злочинів за міжнародним кримінальним правом?
4. Яка відмінність між «транснаціональними» та «конвенційними» злочинами?
5. Назвіть види «транснаціональних» злочинів за міжнародним кримінальним правом?

ТЕМА №8. Міжнародні кримінальні суди

Вивчаючи тему, студенти повинні: володіти інформацією про доктринальні підстави міжнародної кримінальної юрисдикції; бути обізнаними про основні моменти, що характеризують створення та діяльність Нюрнберзького і Токійського військових трибуналів; бути готовими охарактеризувати просторову, часову, персональну і предметну юрисдикцію міжнародних кримінальних трибуналів по колишній Югославії і Руанді, а також Міжнародного кримінального суду; бути готовими при дачі відповіді до посилань на міжнародне кримінальне законодавство та національне законодавство України.

Питання для обговорення:

1. Розвиток концепції міжнародної кримінальної юрисдикції в період між двома світовими війнами.
2. Нюрнберзький та Токійський міжнародні трибунали.
3. Міжнародний трибунал по Югославії.
4. Міжнародний трибунал по Руанді.
5. Спеціальний суд по Сьєрра-Леоне.
6. Юрисдикція сучасних міжнародних кримінальних судів і трибуналів.
7. Юрисдикція постійного Міжнародного кримінального суду, заснованого відповідно до Римського статуту.

Теми наукових (реферативних) повідомлень:

«Спеціальний трибунал по Лівану: порядок утворення й специфіка юрисдикції», «Злочин «агресія» у предметній юрисдикції Міжнародного кримінального суду: проблема визначення», «Принципи «ne bis in idem», «nullum crimen sine lege», «nulla poena sine lege» згідно з Римським Статутом».

Контрольні питання:

1. Назвіть підстави створення міжнародних кримінальних трибуналів по колишній Югославії та Руанді.
2. Назвіть межі просторової, часової і персональної юрисдикції міжнародних кримінальних трибуналів по колишній Югославії та Руанді.
3. Які злочини віднесені до предметної юрисдикції міжнародних кримінальних трибуналів по колишній Югославії та Руанді?
4. Які злочини віднесені до предметної юрисдикції Міжнародного кримінального суду?

ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Основні інститути міжнародного кримінального права були сформовані:
  - а) у XVIII столітті;
  - б) після Першої світової війни;
  - в) після другої світової війни.
2. Уперше міжнародну кримінальну відповідальність було застосовано щодо:
  - а) Наполеона в 1815 р.;
  - б) кайзера Германської імперії після Першої світової війни;
  - в) головних військових злочинців у Нюрнберзі після Другої світової війни;
  - г) головних військових злочинців, засуджених Токійським військовим трибуналом.
3. Для джерел міжнародного кримінального права характерне наступне:
  - а) договір є єдиним джерелом міжнародного кримінального права;
  - б) договір і звичай є взаємодоповнюючими джерелами міжнародного кримінального права;
  - в) звичай є єдиним джерелом міжнародного кримінального права.
4. Назвіть, що з наведеного не є принципом міжнародного кримінального права:
  - а) nullum crimen sine lege;
  - б) неприпустимість посилення на посадові імунітети;
  - в) застосування строків давності;
  - г) виконання наказу не звільняє від кримінальної відповідальності.
5. Кваліфікація діяння держави як міжнародно-протиправного визначається:
  - а) внутрішнім правом відповідної держави;
  - б) міжнародним правом;
  - в) внутрішнім правом міжнародних міжурядових організацій;
  - г) внутрішнім правом міжнародних неурядових організацій.
6. Вимагати припинення міжнародного злочину та ліквідації його наслідків має право:
  - а) будь-яка держава;
  - б) лише та держава, яка потерпає від злочину;
  - в) лише країни Великої Вісімки;
  - г) лише країни, що мають постійні місця в Раді Безпеки ООН.
7. Екстрадиція – це:
  - а) передача доказів із кримінальної справи іноземній державі;
  - б) видача фізичної особи іншій державі;
  - в) надання згоди на обов'язковість міжнародного договору;
  - г) відмова від видачі фізичної особи іншій державі.
8. Міжнародним злочинном є:

- а) апартеїд;
  - б) підробка грошових знаків (фальшивомонетництво);
  - в) піратство;
  - г) торгівля наркотичними засобами.
9. Злочином міжнародного характеру є:
- а) агресія;
  - б) геноцид;
  - в) расова дискримінація;
  - г) легалізація доходів, здобутих злочинним шляхом (відмивання грошей).
10. Злочини проти людяності (людства) є:
- а) міжнародними злочинами;
  - б) злочинами міжнародного характеру
  - в) не є злочинами;
  - г) є злочинами тільки за нормами внутрішньодержавного права.
11. Визначення агресії в сучасному міжнародному праві надано у:
- а) Статуті Міжнародного Суду ООН;
  - б) відповідній резолюції Генеральної Асамблеї ООН;
  - в) Статуті ООН;
  - г) Статуті Міжнародного кримінального суду.
12. Агресія – це:
- а) застосування збройної сили державою проти суверенітету, територіальної недоторканності або політичної незалежності іншої держави чи будь-яким іншим чином, несумісним зі Статутом ООН;
  - б) застосування збройної сили державою проти суверенітету, територіальної недоторканності або політичної незалежності іншої держави чи будь-яким іншим чином, несумісним з конституцією цієї держави;
  - в) застосування фінансових санкцій державою проти суверенітету та політичної незалежності іншої держави чи будь-яким іншим чином, несумісним зі Статутом Ради Безпеки;
  - г) застосування фінансових санкцій державою проти суверенітету та політичної незалежності іншої держави чи будь-яким іншим чином, несумісним з конституцією цієї держави.
13. Геноцид – це міжнародний злочин, що:
- а) полягає в політиці расової дискримінації та гнобленні стосовно будь-якої групи населення;
  - б) здійснюється з наміром знищити повністю або частково окрему групу населення за національною, етнічною, расовою чи релігійною належністю;
  - в) означає будь-які розрізнення, винятки, обмеження чи переваги, ґрунтовані на ознаках раси, кольору шкіри, родового, національного чи етнічного походження, метою або наслідком яких є знищення або применшення визнання, використання чи здійснення на рівних засадах прав людини та основних свобод у політичній, економічній, соціальній, культурній чи будь-яких інших сферах суспільного життя;
  - г) здійснюється з наміром обмеження права будь-якої групи населення за політичною, національною чи релігійною належністю.
14. Які форми екстрадиції виділяють згідно положень міжнародних нормативно-правових актів та КПК України:
- а) кримінальне переслідування; видача винного; передача засудженого;
  - б) видача винного; передача засудженого;
  - в) кримінальне переслідування; видача винного; передача засудженого; відбуття покарання
15. Вищим органом Інтерполу є:
- а) генеральним секретаріат;

- б) генеральна асамблея;
  - в) Міжнародна конференція.
16. Юрисдикція Міжнародного кримінального суду за колом осіб обмежена фізичними особами, що досягли на момент вчинення злочину:
- а) 12-річного віку;
  - б) 19-річного віку;
  - в) 18-річного віку;
  - г) 21-річного віку.
17. До організаційної структури Міжнародного кримінального суду не входить:
- а) Президія;
  - б) Канцелярія (офіс) Прокурора;
  - в) Адміністративна Рада;
  - д) Секретаріат.
18. Конституційний Суд України своїм рішенням постановив, що Статут Міжнародного кримінального суду:
- а) відповідає положенням Конституції України і може бути ратифікований;
  - б) не відповідає Конституції і ратифікація можлива лише за умови внесення відповідних змін в Конституцію України;
  - в) не відповідає положенням Конституції України, однак може бути ратифікований;
  - г) не може бути ратифікований за жодних обставин.
19. Міжнародний кримінальний суд притягає до відповідальності виключно:
- а) держави та фізичних осіб;
  - б) фізичних осіб та організації;
  - в) фізичних осіб;
  - г) організації.
20. Ідея розробки універсальних норм, які стосуються поведження із засудженими, вперше була висунута:
- а) Організацією Об'єднаних Націй;
  - б) Міжнародною кримінальною і пенітенціарною комісією;
  - в) Організацією з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ).
21. Для позначення осіб, які мають право приймати участь у військових діях, у міжнародному праві використовують термін:
- а) репатріанти;
  - б) інтерновані;
  - в) комбатанти;
  - г) найманці.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Теорія та практика міжнародного кримінального права : підручник/ [Зелінська Н. А., Андрейченко С. С, Дрьоміна-Волок Н. В., Коваль Д. О.; за ред. проф. Зелінської Н. А.]. Одеса : Фенікс, 2017. 582 с.
2. Солоненко О. М. Міжнародна кримінальна юстиція: етапи становлення та розвитку: монографія / О. М. Солоненко. Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. 360 с.
3. Карвацька С. Б. Інтерпретація міжнародного права: доктрина і практика: монографія. Київ ; Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича, 2019. 503 с.
4. Міжнародне кримінальне право (співробітництво держав у протидії злочинності): підручник / [В. А. Гринчак та ін.] ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, Юрид. ф-т. Харків : Право, 2019. 440 с.
5. Філіппов С. О. Протидія транскордонній злочинності: глобальний контекст і реалії України : монографія. Одеса : Фенікс, 2019. 452 с.
6. Дідківська Г. В. Кримінологічна характеристика участі України в системі запобігання міжнародної злочинності: монографія. Вінниця : ТВОРИ, 2019. 356 с.
7. Попко В. В. Транснаціональне кримінальне право: міжнародний аспект: монографія. Київ : Київський університет, 2019. 431 с.
8. Буняк В. С. Європейська конвенція з прав людини та кримінальне право : наук.-практ. посіб. / В. С. Буняк ; [відп. ред. В. С. Ковальський]. Київ : Юрінком Інтер, 2020. 156 с.
9. Міжнародне співробітництво у сфері правосуддя : підручник. / Тертишник В. М. та ін.; за заг. ред. д.ю.н. проф. В. М. Тертишника та докт. наук держ. упр., професора В. В. Ченцова. Київ : Алерта, 2021. 276 с.
10. Міжнародний кримінальний суд : навчальний посібник / В. Гутник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2023. 194 с.
11. Міжнародне гуманітарне право / Укл.: Алієв Р. В., Ануфрієв М. І., Бортняк В. А., Грицай Т. Г., Дрозд О. Ю., Дубенко О. І., Журавльов Д. В., Копотун І. М., Коропатнік І. М., Кривенко О. В., Курилюк Ю. Б., Петков С. В., Сивка В. В. Київ. ВД «Професіонал», 2023. 598 с.
12. Базов В.П. Кримінальна відповідальність за серйозні порушення міжнародного гуманітарного права: навч. посібник / В.П. Базов. К.: Істина, 2003. 136 с.
13. Верле Г. Принципы международного уголовного права: учебник. Одесса: Феникс; М.: ТрансЛит, 2011. 910 с.
14. Взаємодія міжнародного права з внутрішнім правом України / за ред. В.Н. Денисова. К.: Юстініан, 2006. 672 с.
15. Гавердовский А.С. Имплементация норм международного права. К.: Вища школа, 1980. 320 с.
16. Дрьоміна Н.В. Юрисдикція міжнародних кримінальних судів і трибуналів: монографія. Одеса: Фенікс, 2006. 223 с.
17. Зелинская Н.А. Международные преступления и международная преступность: Монография. Одесса: Юридична література, 2006. 568 с.
18. Зелинская Н.А. Политические преступления в составе международной преступности. Одесса: Феникс, 2003. 394 с.
19. Лукашук И.И. Международное право. Особенная часть. Учебник. М.: Издательство БЕК, 1998. 410 с.
20. Лукашук И.И., Наумов А.В. Международное уголовное право. Учебник. М.: Спарк, 1999. 287 с.

21. Международное уголовное право. Учебн. пособие / Под общей ред. В.Н. Кудрявцева. 2-е изд., перераб. и доп. М.: Наука, 1999. 264 с.
22. Миронова В.О. Проблеми кримінальної відповідальності за порушення законів та звичаїв війни: монографія / В.О. Миронова; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В.П. Ємельянова. Х.: Право, 2007. 152 с.
23. Міжнародне право: Основні галузі: Підручник / За ред. В.Г. Буткевича. К.: Либідь, 2004. 816 с.
24. Наден О.В. Найманство як соціальне та кримінально-правове явище: сутність, новітні тенденції розвитку та проблеми протидії. Монографія / О.В. Наден. К.: Атіка, 2005. 264 с.
25. Панов В.П. Международное уголовное право. Учебное пособие. М.: Инфра-М, 1997. 320 с.
26. Хавронюк М.І. Сучасне загальноєвропейське кримінальне законодавство: проблеми гармонізації: монографія / М.І. Хавронюк. К.: Істина, 2005. 264 с.
27. Попко В. В. Транснаціональне кримінальне право: міжнародний аспект: монографія. Київ : Київський університет, 2019.

Допоміжна

1. Базов В.П. Кримінальна відповідальність за порушення законів та звичаїв війни (аналіз складу злочину): Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / В.П. Базов. Харків, 2009. 21 с.
2. Дремина-Волок Н.В., Зелинская Н.А. Принципы «nullum crimen sine lege» и «ex post facto» в международном уголовном праве. Международное уголовное правосудие: современные проблемы. М.: Ин-т права и публичной политики, 2009. С. 121-138.
3. Дрьоміна Н.В. Юрисдикція міжнародних кримінальних судів і трибуналів: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Н.В. Дрьоміна. К., 2006. 17 с.
4. Дрьоміна-Волок Н. Міжнародна кримінальна юрисдикція і злочини *jus cogens* у контексті імперативізації міжнародного права. Право України. 2011. № 9. С. 363-376.
5. Зелінська Н. Правовий спадок Нюрнберга: до 65-річчя з дня оголошення вироку Міжнародного воєнного трибуналу. Право України. 2011. № 10. С. 340-348.
6. Зелінська Н.А. Міжнародно-правова концепція міжнародного злочину: Автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.11 / Н.А. Зелінська. К., 2007. 34 с.
7. Зелінська Н.А. Міжнародно-правовий механізм інтернаціоналізації кримінального права. Актуальні проблеми політики. Збірник наукових праць / Керівник авт. кол. С.В. Ківалов; відп. за вип. Л.І. Кормич. Одеса: «Фенікс», 2009. Вип. 37. С. 3-9.
8. Київець О.В. Міжнародно-правове регулювання боротьби з відмиванням «брудних» грошей: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / О.В. Київець. К., 2003. 17 с.
9. Колотуха І.О. Заборона агресії як серйозного порушення у міжнародному гуманітарному праві. Вісник Львівського національного університету. Сер. «Міжнародні відносини». 2006. Вип. 17. С. 141- 145.
10. Колотуха І.О. Кримінальна відповідальність фізичних осіб за порушення норм міжнародного гуманітарного права: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / І.О. Колотуха. Одеса, 2010. 17 с.
11. Куцевич М.П. Кримінальна відповідальність за екоцид: міжнародний та національний аспекти: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / М.П. Куцевич. К., 2007. 20 с.
12. Куцевич М.П. Характеристика об'єктивної сторони складу злочину «екоцид» (ст. 441 КК України). Альманах кримінального права: збірник статей. Вип. 1 / Відповід. ред. П.П. Андрушко, П.С. Берзін. К.: Правова єдність, 2009. С. 249-274.

13. Кучевська С.П. Проблеми гармонізації законодавства України про кримінальну відповідальність та Статуту Міжнародного кримінального суду: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / С.П. Кучевська. Львів, 2009. 19 с.
14. Кучевська С. Норми про покарання у Статуті Міжнародного кримінального суду та у Кримінальному кодексі України: питання відповідності. Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2007. Випуск 44. С. 282–287.
15. Лихова С. Наукові основи кримінального законодавства і процес глобалізації. Право України. 2010. № 12. С. 177-185.
16. Мацко А.С., Демченко О.О. Співробітництво держав щодо встановлення міжнародної відповідальності за найманство. Часопис Київського університету права. 2004. № 3. С. 114-119.
17. Мохончук С. Юридичний склад найманства та його особливості в системі злочинів проти миру та безпеки людства. Вісник Академії правових наук України. 2012. № 2 (69). С. 227-236.
18. Музика А., Лашук Є. Міжнародна кримінально-правова політика як новий науковий напрям. Право України. 2010. № 9. С. 81-89.
19. Наден О. Найманство: міжнародно-правове визначення та проблеми криміналізації. Право України. 2005. № 3. С. 90-94.
20. Пилипенко В.П. Міжнародний кримінальний суд за Римським Договором 1998 року: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / В.П. Пилипенко. Харків, 2005. 19 с.
21. Писаренко К.Ю. Міжнародно-правові аспекти участі України у боротьбі із незаконним обігом наркотичних засобів: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / К.Ю. Писаренко. К., 2007. 20 с.
22. Попович В. Міжнародні злочини та злочини міжнародного характеру: поняття, співвідношення та нормативне закріплення в Кримінальному кодексі України. Юридична Україна. 2005. № 9 (33). С. 74-78.
23. Попович В. Примат норм міжнародного кримінального права над законодавством України: проблеми, глибина та межі імплементації. Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/geopolityka/2010_2/PDF/Popovych.pdf
24. Попович В.П. Імплементация норм міжнародного гуманітарного права у кримінальне законодавство України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / В.П. Попович. Львів, 2010. 20 с.
25. Потапчук Г.В. Морське піратство: до актуалізації проблеми протидії та її міжнародно-правової регламентації. Держава і право. Вип. 33. К., 2006. С. 527-531.
26. Пятчаніна О.С. Міжнародне співробітництво України у сфері боротьби зі злочинністю: стан та перспективи розвитку. Держава і право. Вип. 27. К., 2005. С. 573-579.
27. Рабінович П. Людяність: міжнародні стандарти правового захисту (до 65-річчя завершення Нюрнберзького процесу). Право України. 2011. № 10. С. 349-357.
28. Ролінський В. Міжнародне гуманітарне право як джерело міжнародного кримінального права. Юридический вестник. 2006. № 2. С. 84-88.
29. Скрильник О.О. Міжнародно-правова регламентація боротьби з найманством: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / О.О. Скрильник. К., 2010. 21 с.
30. Столярський О.В. Боротьба з легалізацією (відмиванням) доходів, отриманих злочинним шляхом в межах ООН. Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. 2002. Вип. 9. С. 132-143.

31. Столярський О.В. Міжнародно-правове співробітництво у боротьбі з відмиванням грошей від наркобізнесу: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / О.В. Столярський. К., 2006. 19 с.
32. Строкова І.І. Кримінальна відповідальність за геноцид (порівняльний аналіз): Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / І.І. Строкова. К., 2010. 18 с.
33. Тітов Є.Б. Правова природа та проблеми кваліфікації захоплення заручників у міжнародному кримінальному праві: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Є.Б. Тітов. К., 2007. 19 с.
34. Юртаєва К.В. Місце скоєння злочинів міжнародного характеру: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / К.В. Юртаєва. К., 2010. 21 с.